

VOERENS BLAEDSJE

PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

nr. 69 — januari, februari, maart 2021

Heem en Natuur Voeren

Niet-essentiële verplaatsingen

Een van de mooie begrippen die we aan de coronacrisis zullen overhouden is dat van 'niet-essentiële verplaatsing'. Didactisch is het goed ingepeperd in een van de leukste uitzendingen van *De Ideale Wereld*. In dat programma werd de niet-essentiële verplaatsing om een pakje koffie te kopen viraal opgelost met een innovatieve magnetron-achtige machine die als een 3D-printer werkte en in een mum van tijd een pakje koffie te voorschijn toverde. Dat was lachen.

Aan niet-essentiële verplaatsingen moest ik denken toen ik hoorde van de verlenging van een vergunning om in onze gemeente voor enkele dagen van het jaar een motocross te organiseren. Het eerste wat er door mijn hoofd schoot: zo'n moto cross is toch een niet-essentiële verplaatsing? Bovendien maakt motocross veel lawaai en dat is in ons natuurpark toch niet gepast? Maar ik corrigeerde mezelf. Ik herinnerde me uit mijn jeugd de opwindende die ik ervoer bij de motocross. Er werd er in die jaren jaarlijks een georganiseerd op De Plank en ik was daar als toeschouwer vaker van de partij. Op de fiets vanuit Wittem was het geluid al te horen op Hoogcruts en de opwindende die zich dan van me meester maakte zorgde er voor dat ik buiten adem op De Plank aankwam. Juist het geluid van de cross was een bijzonder belangrijk deel van het plezier. Het was als een concert. Elke motor had zijn eigen geluid en elke coureur varieerde daar op. Vanuit de verte kon je de geluiden herkennen. De viertakt Triumph was iets totaal anders dan de hoogtoerige tweetakt Greeves, beide Engels. Later kwam er de Spaanse Bultaco met een nog hoger toerental. De rijders waren helden, het circuit moest uitdagend zijn en daar voldeed de Krindaal helemaal aan.

De vorige eeuw was de eeuw van de verbrandingsmotor. Het geluid dat de motor maakte was een uitdrukking van de vooruitgang. We dachten niet verder. Nu is geluid al gauw lawaai, niet alleen voor de mensen maar ook voor de andere levende wezens in de natuur. Lawaai makende machines en apparaten moeten we vervangen, waar dat kan voor geluidsarme. Maar een geluidsarme motocross? Misschien wel leuk voor degenen die niet beter weten. In een landstreek als de onze, die het van de kwaliteit van het landschap en de daarbij passende leef sfeer moet hebben is de beheersing van alle tegenstrevende krachten van groot belang. Gelukkig is er een ordenende overheid die voortdurend bezig is met de optimalisering van die krachten. En die optimalisatie is voortdurend aan veranderingen onderhevig. Voor een gemeenschap waarin er verschillende belangen zijn is die overheid een groot en te

- 562 Niet-essentiële verplaatsingen
- 563 De Schiervel en de vaccinatie tegen de pokken
Onder de radar: een Amerikaans kamp in het Veursbos
- 564 Megastallen en schaalvergroting in de landbouw
- 565 Rust en stilte staan op het spel op de Schoppemerheide
- 566 De truffels van Spermalie
De lotdagen: mijn moeder als weervrouw
- 567 Reacties: priesterboom, oehoe, reuzebovisten
Heem, de verre voorloper van d'r Koeënwoof
Nieuwe woorden in de Voerense dieksjonnaar
- 568 De spoorwegtunnel van Veurs
Pierre Lardinois: een leven voor de landbouw
- 569 Failliet

*Straks gaat de wereld weer open
het duister verdreven door feestelijk licht...*

*Het bestuur wenst jullie allen een gezond nieuw jaar
en hoopt de activiteiten te herstarten in de loop van 2021!*

koesteren goed. Maar dit alles gezegd hebbend zullen we het er snel over eens zijn dat een motocross een georganiseerde vorm is van behendig uitgevoerde niet-essentiële verplaatsingen met veel lawaai en ongewenste uitstoot van CO₂. De uitstoot zal door iedereen betreurd worden, maar een cross met elektromotoren gaat mijn fantasie te boven.

Ferdinand Mertens

Voor € 15,- ben je een jaar lang lid!

Het Voerens Blaedsje is het kwartaalbericht van **Heem en Natuur Voeren**.

Secretariaat: Ingrid Briers, De Plank 85, 3790 Sint-Martens-Voeren
secr@heemennatuurvoeren.be

<https://heemennatuurvoeren.be>
IBAN: BE10 7353 5203 4004 BIC: KREDBEBB

Samenstelling en eindredactie: Rik Palmans, Sint-Pieterstraat 7, 3792 Sint-Pieters-Voeren, rik@heemennatuurvoeren.be

Aan dit Blaedsje werkten mee: Liselotte Bollen, Ingrid Briers, Joep Buysen, Julien Geelen, Ferdinand Mertens, Rik Palmans, Rita Plattau, Jos Tuerlinckx.

Afgiftekantoor 3790 Voeren, Erkenningsnummer P 303632
Verantwoordelijke uitgever: Rita Plattau, Ketten 13, 3798 's-Gravenvoeren

De Schiervel en de vaccinatie tegen de pokken

Hub Smeets stuurde me de transcripties van enkele stukken uit de briefwisseling (*) van Léonard de Schiervel, burgemeester van 's-Gravenvoeren van 1818 tot 1827. De aanleiding was de voor de komende maanden geplande vaccinatiecampagne tegen het coronavirus. Dat kenden ze in 1818 uiteraard nog niet, maar pokken was toentertijd een nog meer gevreesde en ook gevaarlijkere volksziekte.

In 1796 had de Engelse arts Edward Jenner ontdekt dat een inenting met koepokken ook bescherming tegen mensenvokken opleverde. (Het woord *vaccinatie* verwijst daar nog altijd naar; *vacca* is Latijn voor *koe*.) De praktijk vond ook aan de andere kant van het Kanaal ingang, waar Napoleon alle soldaten van zijn *Grande Armée* liet vaccineren en de behandeling ook bij gewone burgers propageerde.

De Schiervel schreef op 23 juli 1818 aan de *sous-intendant* dat hij al in 1811 als lid van het *bureau de bienfaisance* (liefdadigheidsbureau, de voorloper van het OCMW) van 's-Gravenvoeren gepleit had voor vaccinatie, maar toen geen medestanders had gevonden. In 1818 kon hij zijn visie wel doordrukken, mede door de inzet van Charles Godfroid, een jonge gezondheidsofficier uit Luik maar woonachtig in 's-Gravenvoeren. Alleen daar al waren er 28 kinderen gevaccineerd. In het kanton Gulpen had hij er eveneens 125 ingeënt. Gratis, want het ging om 'arme kinderen'; 33 andere, van meer be-

goede komaf, hadden voor de behandeling moeten betalen. De Schiervel vond dat Godfroid de onderscheiding verdiende die kort voordien (wet van 28 april 1818) was ingesteld om personen te huldigen die zich verdienstelijk hadden gemaakt in de strijd tegen de pokken.

In 1820 liep er toch iets mis want er deden zich dat jaar tien gevallen van pokken voor in het dorp, waarvan vier met dodelijke afloop. Over de reden van deze onverwachte uitbraak durfde of kon De Schiervel zich niet uitspreken. Hij hield het bij een cryptisch 'tient je crois à d'autres causes encore que je ne puis maîtriser seul', dus bij oorzaken waar hij geen vat op had. Uit verslagen in 1821 blijkt alleszins dat die tegenslag er hem niet van weerhield om verder te gaan met zijn vaccinatiecampagnes.

In 1946 werd inenting tegen pokken bij kinderen in België verplicht. Die verplichting werd in 1980 weer afgeschaft omdat de Wereldgezondheidsorganisatie tot de conclusie kwam dat het pokkenvirus wereldwijd was uitgeroeid. Voor corona zal er geen verplichte vaccinatie zijn, maar hopelijk hebben we geen De Schiervel of Godfroid meer nodig om iedereen aan te zetten zijn/haar prikje te gaan halen.

Rik Palmans

(*) Bewaard in het Rijksarchief in Hasselt.

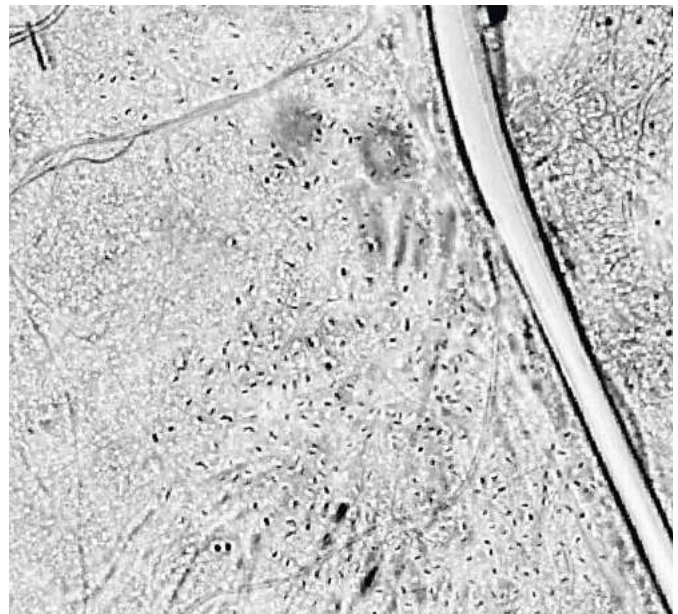
Onder de radar

Erfgoed Limburg startte dit jaar het project *Onder de radar*. Daarbij worden er in elke Limburgse gemeente relictten uit de Tweede Wereldoorlog gekoppeld aan beschikbare Amerikaanse luchtfoto's uit die tijd. Voor Voeren hebben we gekozen de bivakputjes in het Veursbos te belichten.

In het Veursbos sloeg het Amerikaanse leger na de bevrijding van de Voerstreek op 12 september 1944 een tijdelijk bivak op. Ze verbleven hier een drietal weken alvorens ze verder trokken in hun strijd tegen de Duitsers. In het centrum van het bos zijn nog verschillende bivakputjes zichtbaar die getuigen van een Amerikaanse aanwezigheid. Bivakputjes waren kuilen die de soldaten voor zichzelf moesten graven. Daarin konden ze schuilen en de nacht doorbrengen. In het centrum van het bos zijn ook nog sporen van een gaarkeuken, een heel grote uitgraving. Het Veursbos was niet alleen een tijdelijke bivak om uit te rusten maar het was voor de Amerikanen ook van strategisch belang om controle te hebben over de N648, een belangrijke weg die loopt van Maastricht, richting Aubel.

Op de website van dit project, onderderadar.be, kan men de beschikbare luchtfoto's raadplegen alsook de huidige satellietbeelden. Maar er zijn ook spectaculaire LiDAR-opnames te zien waarbij alle bovengrondse elementen zijn weggelaten, zodat de vorm van het landschap met schaduwwerking zichtbaar wordt. Daarop zie je duidelijk de bewuste bivakputjes in het Veursbos.

Op die website maar ook op Youtube is het filmpje te zien dat ze gemaakt hebben over deze locatie. Ook op de site van Heem en Natuur Voeren is een link aan te klikken. Ondertussen hebben we daar al veel enthousiaste reacties op gekregen. En vergeleken met al de reportages uit de andere

gemeenten in Limburg waar meestal niks meer te zien is in het landschap, bieden we hier juist tastbare herinneringen.

Een belangrijke doelstelling van het project is, naast onderzoek stimuleren, het op gang brengen van beschermingsmaatregelen. Dat zou in ons geval van toepassing zijn, want al liggen de bivakputjes in het bosreservaat Veursbos, dat al bescherming biedt aan de natuur, ze zijn nog niet beschermd tegen beschadiging (door boswerkzaamheden bijvoorbeeld) of tegen aantasting door de tijd. Want de bivakputjes worden jaar na jaar steeds minder zichtbaar. Laten we hopen dat IOED of PCCE hier initiatief in kunnen nemen.

Joep Buysen

Megastallen en schaalvergroting in de landbouw

Het bestuur van Heem en Natuur heeft onlangs voor de tweede keer bezwaar ingediend bij de gemeente Voeren tegen de plannen van een Nederlandse veeboer; eigenaar van een bedrijf in Baneheide. De eerste keer betrof het John van Can, de tweede keer werden de praktisch ongewijzigde plannen voorgelegd door zijn zoon Dennis. Kort samengevat gaat het om de herbesteding van de oude parking Weerts in Teuven waarop loodsen zouden komen voor de opslag van veevoeder, stro en droge mest. Deze parking ligt in agrarisch waardevol gebied en zou dus moeten gesaneerd worden. Op het Kloosterhof wil Van Can de veestapel uitbreiden tot een 600-tal koeien die Voerense weilanden gaan begrazen. Het toenemend verkeer in de dorpskern van Teuven, het gevaar van overbemesting en de bedreiging van de biodiversiteit in de Voerense natuurgebieden zijn hoofdargumenten tegen deze aanvraag. Bovendien zou de aanvrager van plan zijn in de toekomst nog meer boerderijen over te nemen.

In eerste instantie leek me dit een alleenstaand geval van een boer die wil uitbreiden en meer kansen ziet net over de grens. Tot ik me de recente boerenbetogingen richting Den Haag herinnerde. Nederland heeft een relatief grote veestapel vergeleken met andere landen, hetgeen zorgt voor een grote milieu-impact. Landbouw staat er voor 10 procent van de totale emissie aan broeikasgassen. Om de doelstellingen van het Parijse klimaatakkoord te halen stuurt men aan op een reductie van de veestapel (sommigen willen zelfs een halvering). Dit betekent voor veel veeboeren, weliswaar met overheidssteun, de keuze tussen overstap op kringlooplandbouw of stoppen met hun bedrijf.

Maar over de grens, in Vlaanderen, zien nogal wat Nederlandse landbouwers een uitwijkmogelijkheid en een nieuwe toekomst. En net over dit onderwerp verscheen recent in De Standaard een artikelenreeks van Ine Renson.

Vooraf in de Noorderkempen en in West-Vlaanderen verschenen de voorbije jaren megastallen. Maar ook in Haspengouw en Zuid-Limburg voelt men de druk. Een minder strenge regelgeving omtrent stikstofuitstoot, geur, dierenwelzijn en afstand tot een beschermd natuurgebied leidt tot een soepel beleid. Ook in gemeenten waar veeteelt altijd belangrijk was vonden de boeren steun. Stilaan botst men echter op de limieten en het zijn dan de omwonenden die aan de alarmbel trekken. De winsten gaan meestal richting Nederland terwijl de overlast hier achter blijft. Maar toch blijft het provinciaal niveau vergunningen uitreiken. Slimme veehouders vragen bv. eerst een vergunning voor een kleine stal waarvoor geen MER (milieueffectenrapport) nodig is. Later krijgen ze dan makkelijk een vergunning voor uitbreiding. Of het is een studie bureau dat, in opdracht van de aanvrager, een MER opmaakt waarin staat dat er geen probleem is. Dat wordt vaak zonder meer aanvaard.

Dat de provincies zo soepel zijn bij het vergunnen van grote landbouwbedrijven heeft alles te maken met politieke belangen: de connectie CD&V-Boerenbond. En dat tot in de vorige regering de

bevoegdheden landbouw én leefmilieu samengevoegd waren in één ministerportefeuille was natuurlijk geen goede zaak. Sinds oktober 2019 hebben we een minister van Omgeving en een minister van Landbouw; elk uit een andere partij. Dat wordt dus interessant. Vlaanderen heeft, na Malta, de hoogste veeconcentratie per hectare landbouwgrond van Europa. Een groot deel is bestemd voor de export. Uit berekeningen die circuleren in regeringskringen, blijkt dat de veestapel met 40 procent moet krimpen als Vlaanderen de nieuwe, scherpere Europese klimaatdoelen wil halen. Ons probleem is zo gelijkaardig aan dat van Nederland.

Aan de schaalvergroting zal hopelijk een einde komen gezien de toenemende druk op het milieu. Massaproductie tegen bodemprijzen staat haaks op duurzaamheid en de gevolgen reiken ver. De soja die als veevoer wordt geïmporteerd (jaarlijks een miljoen ton in België) is vooral in Brazilië oorzaak van ontbossing, teloorgang van unieke ecosystemen en de habitat van inheemse volkeren. Bij het berekenen van de klimaatimpact wordt de uitstoot die we buiten onze grenzen veroorzaken niet eens meegeteld.

De landbouwer zelf staat voor een dilemma. Als zwakste schakel in de keten houdt hij vaak weinig over aan de productie van voeding. Niemand weet hoeveel boeren noodgedwongen loonwerkers zijn geworden in dienst van de agro-industrie. Enkele grote voederbedrijven zijn de aanvoerder van een heel netwerk waarin slachterijen, vleesverwerkers en supermarkten het ritme bepalen. Of het is, zoals onlangs, een retailgroep die grond aankoopt waarop de boeren op commando de groenten telen in functie van de laagsteprijzenstrategie.

De coronapandemie heeft mensen hierover aan het denken gezet. De inperking van verplaatsingen leidde soms tot de ontdekking dat je bij de lokale (bio-)boer terecht kan voor eerlijke en duurzame producten. Hoevetoerisme en plukboerderijen zaten al eerder in de lift.

De overheid moet dus enerzijds de intensieve landbouw goed reguleren en waar nodig inperken en zorgen voor een eerlijker verdeling van de winsten. Anderzijds is ook de kleinschalige landbouw waardevol en mag de korte keten sterker ondersteund worden. Als burger kunnen we mee toezien op dit moeilijk evenwicht en ons gedrag als consument kritisch onder de loep nemen.

Rita Plattau

Rust en stilte staan op het spel op de Schoppemerheide

Het bestuur van Natuurpunt heeft eind september haar bezorgdheden geuit in verband met het betonneren van de weg Schoppemerheide-Kattenrot. De verharding van dit tracé is bij uitstek een antwoord op de vraag van (een bepaald soort!) recreant, met name de recreatieve fietser met wegbandjes die aan een hoge snelheid van punt A naar punt B wenst te fietsen en geen genoegen neemt met het antwoord dat ze in een natuurgebied met natuur-, erfgoed- en stilte-waarden wat gas terug moeten nemen. Hun wensen en noden wogen zwaarder dan die van alle andere gebruikers van het terrein, zoals wandelaars, ruiters, lokale bewoners, fietsers die aan een rustige snelheid willen genieten van het landschap of mountainbikers die liever onverhard fietsen, en niet in het minst: de aanwezige fauna in het omliggende natuurgebied. Dat het traject opgenomen is in het fietsroutenetwerk en daarom verhard moet worden, is een drogreden. Op de kaart die je daarvan kan raadplegen (zoals op fietsnet.be) wordt dit tracé reeds aangeduid als 'onverhard of semi-verhard'. Fietsers die deze knooppunten gebruiken weten dus wat te verwachten. En de huidige staat van de weg is allesbehalve onberispelijk. Er is bovendien reeds een veilige, 'snelle' en duurzame oost-west verbinding tussen Sint-Martens-Voeren en 's-Gravenvoeren. We menen dat beschikbare middelen beter geïnvesteerd zouden worden in een – meer functionele – fietsverbinding van 's-Gravenvoeren richting Mheer (bv. Stashaag) en/of richting Noorbeek (bv. achterom kasteel Altembrouck via de Onderstraat); en dit onder andere voor de schoolgaande jeugd.

Onze argumenten zijn tweeledig:

(1) De weg Schoppemerheide-Kattenrot maakt deel uit van het beschermd cultuurhistorisch landschap 'Altenbroek en Voervallei met omgeving' (ID305769) en werd hierin apart opgenomen als waardevol onroerend erfgoedobject onder ID-nummer 304347. De historische en esthetische waarde van deze site (en van de weg specifiek) mag niet onderschat worden. Wordt deze weg nog als 'heerbaan' ervaren als die gebetonneerd wordt? Onverharde wegen zijn de ziel van landschap en landschapsbeleving. Als je een handvol Voerense veldwegen mag opnoemen die nooit gebetonneerd zouden mogen worden, zouden dat deze moeten zijn, gelegen pal in het midden van Europese topnatuur en erkend erfgoedlandschap.

(2) In de plannen werden geen maatregelen genomen om de aantrek van extra verkeer te vermijden. De MER-screening is ontoereikend in die zin dat men zich gefocust heeft op de impact van de werken (hetgeen een tijdelijke ingreep is) en te weinig aandacht heeft voor het effect van de verharding zelf op langere termijn. De weg wordt nu reeds oneigenlijk gebruikt door divers gemotoriseerd verkeer. Er is geen handhaving op terrein. Indien de weg verhard wordt met beton, wordt dit soort ongeoorloofd gemotoriseerd verkeer nog meer aangemoedigd om deze sluipteg te nemen. En dat zal zijn effecten hebben op natuur (o.a. versnippering), veiligheid (o.a. aanrijdingen met spelende kinderen ter hoog-

te van het speelbos) en stilte (Altenbroek draagt het kwaliteitslabel 'stiltegebied' van departement Omgeving).

Natuurpunt vroeg dan ook in eerste instantie dat het onderhoud van de weg zou gebeuren door middel van onverharde of halfverharde materialen, zoals nu het geval is. Halfverharding zorgt ervoor dat kleine soorten dit niet als een barrière ervaren. Het oogt bovendien natuurlijker en trekt minder verkeer aan, waardoor stilte, rust en veiligheid gegarandeerd blijven.

Na mondelinge bespreking met bevoegde beambten en het bestuur, gaf men te kennen niet af te stappen van de betonnering. De veiligheid en het comfort van de fietsers, alsook de keuze voor een duurzaam wegdek dat de tand des tijds kan doorstaan (en dus het zorgvuldig aanwenden van publieke middelen) waren hierin hun sterkste argumenten. Het tegenvoorstel betreft de keuze voor een andere kleur van beton die een meer natuurlijk uitzicht heeft, zodat het erfgoedargument gedeeltelijk te vervallen komt. We hopen dat het bestuur de aantrek van extra verkeer zal weten te vermijden, waarbij we ten stelligste fan zijn van een preventieve aanpak in plaats van een repressieve. We hopen dat het college van burgemeester en schepenen het engagement opneemt om te ageren 'als goede huisvader' in het belang van al wie/wat leeft en woont in onze gemeente, nu én in de toekomst. Dat zowel gemeentebestuur als -personeel de reflex heeft om in dit soort projecten van in het begin een open en transparante dialoog aan te gaan met (alle) stakeholders. Dat zij het middenveld betrekken in hun bestuur, waarbij ze verenigingen als bondgenoten zien die (ondanks diverse belangen) samenwerken aan een gemeente waar iedereen veilig en gezond kan wonen, werken en leven, waar recreatie, natuurbescherming en kleinschalige landbouw hand in hand gaan, waar we ons gezamenlijk inzetten voor het behoud van de grootste troeven van onze gemeente.

Liselotte Bollen

De truffels van Spermalie

De directeur van Hotel- en Toerismeschool Spermalie in Brugge deed eens een investering van ongeveer duizend euro, onder de vorm van een halve kilogram verse Périgord-truffels – *Tuber meleanosporum*. Dit kostbaar goedje moest natuurlijk onder ideale omstandigheden bewaard worden, en kreeg dan ook een veilig plaatsje in de koele bewaarplaats.

Toen 's avonds de poetsvrouw haar ronde deed, rook ze een weëe geur in de keuken, en ze ging dan ook ijverig op zoek naar die 'rotte aardappelen'. Al vlug vond ze het kistje met de zwarte knollen, dat dan ook prompt in de vuilnisbak werd gekieperd. Groot alarm 's anderendaags! Wie had de kostbare truffels gestolen? Gelukkig kon de poetsvrouw opheldering brengen in deze kwestie, en de vuilniswagen was nog niet gepasseerd.

Zo zie je maar dat percepties van geur en smaak nogal uiteenlopend kunnen zijn. Waar de echte liefhebber stukken van mensen voor betaalt, wordt door een ander als onwelriekend afval beschouwd, en in de vuilniscontainer gekieperd. Deze

typische truffelgeur, die de poetsvrouw bestempelde als rottende-aardappelgeur, komt sterk overeen met de seksuele lokstof van zwijnen. In de natuur heeft alles natuurlijk zijn bedoeling. De onderaards groeiende vruchten lokken door deze geur de zwijnen, die deze truffels dan opgraven en verorberen, en vervolgens zorgen voor de verspreiding van de sporen. Bij de zomertruffel – *Tuber aestivum* – zijn geur en smaak minder uitgesproken, en deze truffel wordt dan ook als minderwaardig beschouwd. Maar opgelet, want pientere handelaars weten dit mankement vakkundig te verdoezelen met een aftreksel van nog groene okkernoten, dat een smaakversterkend effect teweeg brengt bij deze truffels. Bedrog in deze lucratieve handel is zeker niet denkbeeldig. De alom geprezen truffelolie bevat in de meeste gevallen zelfs helemaal geen truffel-extracten. Dit product wordt op smaak gebracht met petro-chemische stoffen, met name extracten uit steenkool. In de beste gevallen zwemmen er in de fles wel enkele stukjes van de minderwaardige zomer-truffel. En koop je leverworst of -pastei met stukjes truffel, let dan op dat je geen overdreven prijzen betaalt voor stukjes aardappelbovist in je lekkernij.

Wil je echt genieten van de voortreffelijke truffelaroma's en -smaken, koop dan in de winter een verse Périgordtruffel. Flinterdunne schijfjes, rauw op je pastei en met

wat look op beboterd stokbrood, zullen je zeker weten te overtuigen van de onvolprezen truffelkwaliteiten.

Wel één minpuntje: de prijs! Afhankelijk van het aanbod betaal je voor de zwarte Périgord-truffel ongeveer € 2.000,- het kilogram. De zomertruffel koop je natuurlijk aan schappelijker prijzen. Voor € 400,- het kilogram kan je dit product van mindere kwaliteit al mee naar huis nemen. De Italiaanse witte Piëmonte-truffel – *Tuber magnatum Pico* – spant qua prijzen zeker de kroon. Per kilogram variëren de prijzen tussen de 4.000 en de 8.000 euro. Spijtig dat de vijftien bij ons voorkomende truffelsoorten totaal geen culinaire waarde bezitten. De Chinezen zijn natuurlijk wel weer op de kar gesprongen, en dan nog wel met onklopbare prijzen. Voor € 200,- koop je reeds een kilogram uit hun truffelaanbod. Je eet dan wel truffels, maar smaak en aroma dien je er zelf bij te fantaseren.

Jos Tuerlinckx

De lotdagen: mijn moeder als weervrouw

Toen ik bij het ontbijt van tweede kerstdag het blaadje '26 december' van de Druivelaar afscheurde, verheugde ik me op het mopje van de dag. Onder de titel 'Lotdagen' werd ik bovendien herinnerd aan een jaarlijkse handeling van mijn moeder. Tijdens de twaalf dagen na 25 december tot en met 6 januari noteerde zij het weer. Onze voorouders geloofden dat het mogelijk was om het weer van elke maand van het komende jaar te voorspellen op basis van het weer op de dagen tussen Sint-Stefanus en Driekoningen, de *lotdagen*, de *Losetage* of *Zwölfte*, *les jours des lots*.

Mooi weer op 26 december betekende mooi weer in januari. Als nieuwjaarsdag regenachtig was vreesde men een problematische hooimaand juli. En zo was elke dag een voorafspiegeling van de corresponderende maand.

Julien Geelen

Reacties

Dit Blaedsje is een **contact**blad. Dat wil zeggen dat iedereen er zijn zeg in kan hebben. We zijn dan ook altijd blij met reacties. Zo kregen we er enkele op verhalen in het vorige nummer:

Priesterboom

We vroegen ons in het vorige Blaedsje af of ‘priesterboom’ de oude benaming was voor de kardinaalsmuts. Joep Buysen herinnerde zich dat zijn moeder het vaak had over *preesterkes*, een oud soort pruimen. Ook Maria Brouwers-Demollin dacht daar meteen aan toen ze het artikel las. En inderdaad, als je ‘priesterpruim’ googelt, vind je dat het kleine gele pruimpjes waren. De benaming was gekend van het Hageland en Haspengouw tot Maastricht. Het was dus een oude pruimelaar die vijftien stuivers opracht als brandhout.

Oehoe

Rita Plattau: ‘Joep Buysen schreef over de oehoe die hij hoort en ziet vanop Konenbos. Tijdens de lockdown wandelde ik op een zonnige middag langs Stashaag (verbindingsweg van Altenbroek richting Nederland). Ik wou met eigen ogen de barricades zien die plots een nieuwe grens vormden. En daar klonk plots de roep van een uil... en een andere die antwoordde in de verte. Het viel me geweldig op omdat het overal onwezenlijk stil was en dit enige geluid mooi echode tussen de hoge boomkruinen. Maar bovendien waren dit geen doorsnee-uilen zoals we ze vaak achter ons huis horen. Het was een basgeluid dat ik nooit eerder waarnam. Het duurde ook een hele tijd: twee uilen die duidelijk met elkaar aan de praat waren. Ik dacht aan de oehoe maar had nooit van iemand vernomen of gelezen dat de Bubo bubo (even leuke naam als oehoe) ook in onze buurt voorkwam. Bij deze is dit dus bevestigd. Hoop er ook eentje te zien vroeg of laat...’

Rita bezorgde ons ook deze foto van vreemde zwammetjes – met een karmijnroze kop, wat je op een zwartwitfoto helaas niet kunt zien) – die groeiden op een schorspad dat ze had aangelegd. Het blijkt te gaan om de **roze stinkzwam** (*Mutinus ravenelii*). Net als bij de grote stinkzwam (*Phallus impudicus*)

Heem, de verre voorloper van d'r Koeënwoof

Vóór 1957 had het bestuur van het Langohr-Veltmans-comité al het voornemen om een heemkundig tijdschrift te starten. Het zou **Heem** heten, met aandacht voor zowel historische onderwerpen als hedendaagse aspecten zoals volkstaal, natuurschoon en kunst. De gangmaker was Jozef Franssens. Hij woonde toen in Halle, maar had voordien jaren lang voor de NMBS, de Belgische spoorwegen, gewerkt in Montzen. Daar was zijn belangstelling voor de geschiedenis van de streek – ooit de Brabantse Landen van Overmaas – gewekt. Maar het comité zette zich ook in voor het behoud van de volkstaal, die een sterke achteruitgang kende door een snel oprukkende verfransing.

Twee jaar lang heette het tijdschrift **De Band**, in 1959 werd het écht **Heem**. Onder de titel stond altijd ‘tweemaandelijks tijdschrift’, maar in de praktijk bleek dat niet haalbaar en werden tweemaal per jaar edities gebundeld tot een dubbelnummer. De laatste drie jaar van zijn bestaan, van 1970 tot 1972, verscheen het als **Overmaas Jaarboek**.

Alle nummers van Heem zijn nu ook digitaal beschikbaar op onze website: <https://heemennatuurvoeren.be> (onder *Publicaties*).

die we in onze bossen vinden, is de kop bedekt met een slijm laag die de sporen bevat en die door zijn geur vliegen aantrekt – die dan op hun beurt de sporen verspreiden.

Reuzebovisten

Jean-Marie Ernon herinnerde zich dat hij er ging plukken voor Mère Julienne (van het Ursulinenklooster). Ze mochten nog geen ‘poeder’ (sporen) bevatten en moesten als biefstukken kunnen versneden worden. ‘Ik had moeite om mij voor te stellen dat de Mère ook aan het fornuis ging staan.’

Nieuwe woorden in de Voerense Dieksjonnaer:

Habsjaar = vrek. Gebruikt in *d'r Greune*, toneelvoorstelling van het Voerens Amateur Toneel 2019.

Mit de sakosj däöre ze kaome, mer neet mit de valies = Met de handtas mogen ze komen, maar niet met de koffer (Liever een LAT-relatie dan samenwonen).

Toemel (Moelingen) = goede doen: *Ich waor e bietteke van miene toemel* = Ik was een beetje van slag.

Leute (Sint-Pieters-Voeren) = vruchten ontdoen van hun schil, bonen doppen.

Es oonnötte praoëper waedde, zunt ze neet mie te hotte = Als viezeriken proper worden, zijn ze niet meer te houden (Als mensen die nooit iets doen opeens wel iets gaan doen zijn ze niet meer te stoppen).

Sjturkel = stammetje dat overblijft als de spuitjes geplukt zijn.

Munnig zieë = mondig zijn, 21 jaar zijn, meerderjarig zijn.

Allegenaal = werkelijk alles (‘alle het alles’).

Stuur opmerkingen en aanvullingen naar joep@heemennatuurvoeren.be.

De spoorwegtunnel van Veurs

Onlangs kwam ik weer eens langs de ingang van de tunnel van Veurs, die vanaf de openbare veldweg te zien is. Zoals gebruikelijk bekeek ik nu ook weer de situatie op en rond het spoor en de tunnel, waar steeds weer iets verandert. Zo staat er nu opeens vlak vóór de tunnel een blauw bord met witte letters, dat blijkbaar de naam van de tunnel moet aangeven voor de passerende machinist. Dan weet die tenminste waar hij zich bevindt. Het bord vermeldt *TUNNEL DE VEURS*.

Het duurde wel even eer het tot mij doordrong. Je kunt dat zo immers perfect lezen in het Nederlands, als je denkt dat de naam van de tunnel *De Veurs* is. Maar dat is dus niet zo. De naam is *Tunnel van Veurs*. Dus het bord vermeldt de Franse vertaling hiervan.

Reden voor mij om me eens achter mijn oor te krabben. De tunnel ligt toch volledig in Vlaanderen, waarom dan een Franstalig bord? Reden om eens mijn licht op te steken en ik stelde de vraag per mail aan Infrabel, een autonoom Belgisch staatsbedrijf, verantwoordelijk voor alles op en rond het spoor.

Hun antwoord: dit bord staat volledig op Infrabel-domein en is enkel en alleen bedoeld voor het spoorwegpersoneel. De bevoegde diensten die instaan voor het onderhoud en de veiligheid van de tunnel en het personeel dat in deze zone werkt komt uit de regio van Luik en is dus Franstalig. Het bord is dan ook omwille van comfort- en veiligheidsredenen in het Frans.

Ik ben al blij dat ze toegeven dat het Frans is. Ze merkten nog op dat het bord niet van de openbare weg af is te zien, maar

dat is juist wel het geval. Dankzij dit bord zal de naam van de tunnel in het Nederlands vroeg of laat waarschijnlijk gewoon gaan veranderen in *Tunnel De Veurs*. Naamsverandering door officiële vermeldingen kwam al eerder voor. Zo zeggen de meesten nu *Rullen* in plaats van *Rulen* (Sint-Pieters-Voeren), omdat *Rulen* op een officiële kaart plots met dubbele l geschreven werd.

Joep Buysen

Pierre Lardinois: een leven voor de landbouw

Peter Bootsma schreef de biografie van de man die geboren werd in Noorbeek en trouwde met Maria Peeters uit Sint-Martens-Voeren, het tot minister en eurocommissaris van landbouw schopte en nadien de Rabobank leidde.

Pierre Lardinois (1924-1987) was de zoon van graanhandelaar Sjeng Lardinois en Niel Lemlijn; zijn vrouw Maria (1923-1982) de dochter van Pierre Peeters – tot zijn dood in 1931 en al van vóór de Eerste Wereldoorlog burgemeester van Sint-Martens-Voeren – en Jeanne Smeets.

Na hun huwelijk in 1950 woonde het jonge koppel in bij de moeder van Maria. Pierre hield zijn officiële adres wel aan in Wageningen, waar hij zijn studies nog moest afronden. Vanaf eind 1951 woonden ze in Nederland, eerst in Purmerend en daarna in Eindhoven. Via functies in landbouworganisaties en een intermezzo als landbou wattaché bij de Nederlandse ambassade in Londen belandde hij in de politiek: eerst als kamerlid (1963-1967) en daarna als minister van landbouw (1967-1973) en eurocommissaris (1973-1977). Tijdens dat laatste mandaat woonde het gezin opnieuw enkele jaren in België, in Brussel.

Bootsma schetst Lardinois als een workaholic die tegelijk autoritair en aimabel in de omgang was. Zijn vrouw daarentegen werd steeds neerslachtiger en eenzamer, zeker toen de kinderen het ouderlijk huis verlieten. Ze vluchtte in de drank en op de dag dat haar jongste zoon 21 werd, vond Pierre zijn vrouw bewusteloos in het zwembad; ze stierf diezelfde dag.

Dat greep hem zo erg aan dat hij in de wachtkamer van het ziekenhuis een hartaanval kreeg.

Hij herstelde maar enkele jaren later werd kanker bij hem vastgesteld. Daardoor moest hij in 1986 zijn baan als directievoorzitter bij de Rabobank stopzetten. Nog geen jaar later overleed hij op 62-jarige leeftijd.

Uit de beschrijving van zijn politieke loopbaan blijkt dat hij niet alleen door zijn zachte g opviel bij zijn collega's in Den Haag. Ook zijn eigengereide stijl moet hen vaak geërgerd hebben. Wellicht had hij zich ook in de Belgische politiek uitstekend thuis gevoeld!

Als eurocommissaris bleef hij oog houden voor de belangen van de Nederlandse landbouwers en vissers, maar hij beseftte dat de toekomst van die sector in een Europese samenwerking lag. Hij ondervond ook toen al dat de Britten zich daar nooit echt in hebben kunnen vinden. De *brexit* zou hem niet verrast hebben.

Rik Palmans

Faillet

De woonst van mijn grootouders lag op amper honderd meter van mijn lagere school. Derhalve ging ik daar 's middags mee aan tafel, als klein jochie gezeten op de houten bank tussen de nog jonge ongehuwde nonkels en tantes. Op een bepaalde middag komt daar plots mijn vader binnen gewaaid. En waar er plaats is voor acht aan tafel is er ook plaats voor negen. De stoelen worden wat verschoven en bord en bestek liggen meteen op tafel.

Opa vroeg benieuwd: 'Waar kom je vandaan?'

Pa antwoordde: 'Van de Refreizenkas' – de Raiffeisenkas dus.

'Ben je spaargeld gaan brengen?'

'Nee, geld gaan halen, geld gaan lenen, 100.000 fank.'

'Waarom? Wat ga je nu doen? Wat ben je van plan?', klonk het iets minder opgetogen.

'Ah, ik ga mijn koestal verbouwen en een kalverstal bijbouwen', antwoordde pa zelfverzekerd.

Oma sloeg bleekwit uit en liet de pan met spekkoek op de tafel vallen. Ze draaide zich om en ging met haar schort voor het gezicht in de hoek van de kapstok snikken en huilen.

'Maar jongen toch, waarom heb je ons niks gezegd, dan had je van ons geld kunnen krijgen.' Ze had blijkbaar nog wat spaarcenten in de sok in de onderste lade van de kast.

'Jongen, wat doe je nu, je gaat failliet, je gaat failliet zeg ik je.'

Als klein manneke op de houten bank zag en hoorde ik oma's diep verdriet en bekommernis. Failliet gaan! Ik kende dat woord niet. Het moest toch wel ernstig zijn, misschien een ernstig vergrijp waar je voor in de gevangenis belandt. Wat had mijn vader nu gedaan?

Wees gerust, mijn vader heeft nooit achter de tralies gezeten en is nadien nog een paar keer 'failliet gegaan' – of moet ik zeggen dat de Raiffeisenkas aan hem een actieve klant had? Vader was een vooruitstrevende boer.

Vijftig jaar later ga ik na mijn dagtaak even langs bij mijn vader, goediedag zeggen. Het ouderlijk melkveebedrijf was overgenomen en werd gerund door mijn broer Jean en

schoonzus. Vader woonde zelfstandig in de naastgelegen woning. Mijn broer was toe aan de vernieuwing van de melkveestal. Vanuit mijn ervaring als agrarisch adviseur had ik daar weet van en ik had mijn broer al geadviseerd in de voorbereiding en het uitwerken van zijn plannen.

Ik kom bij mijn vader de living binnen. Hij zit daar stilletjes in de zetel, behoorlijk bedrukt met weinig noten op zijn zang. 'Weet je het al, van Jean?', vraagt hij cryptisch. Mijn neus bloedt figuurlijk.

'Hij gaat een nieuwe stal bouwen voor honderd koeien. Weet je wel wat dat kost? Eén miljoen frank! Nu in deze slechte tijden een stal bouwen, moet dat? De verkoopbare koeien en kalfjes kun je aan de straatstenen niet kwijt. De melk wordt onder de kostprijs betaald. Het krachtvoeder is behoorlijk duur geworden. Hij gaat failliet, jong. Failliet, zeg ik je.'

Oei, failliet? Waar had ik dat woord vijftig jaar eerder nog gehoord.

Vijftien jaar geleden: mijn zoon en schoondochter komen op zondagsvisite. Een kopje koffie, een stukje lekkere vlaai. Plots vertellen ze ons dat ze de volgende week naar de openbare verkoop van een stuk bouwgrond gaan als kandidaat koper. Als ze mij de vermoedelijke, gangbare prijs verklappen krijg ik plots koude zweetdruppels op mijn voorhoofd. 55.000 euro, en dan moet er nog een huis op gebouwd worden.

Ik was altijd goed in hoofdrekenen en had snel de berekening van de aflossing van de lening tegenover hun beider inkomen gesteld. Oei, dan mag hen geen jobverlies of ander malheur overkomen of... of ze gaan failliet.

Een derde generatie die failliet gaat! De appel valt niet ver van de boom.

Julien Geelen

1982: Marcel Geelen, de vader van Julien, ontvangt bezoekers tijdens een open-bedrijvendag, georganiseerd door de Voerense boerengilde, op zijn boerdij in Rulen (Sint-Pieters-Voeren).

